Oproštajno obraćanje visokog predstavnika Zastupničkom domu PS BiH

Gospodine predsjedavajući, dozvolite mi da Vam prvo zahvalim što ste mi omogućili da se danas obratim Parlamentu. Ja sam na ovom mjestu izložio i moje prioritete prvog dana po dolasku ovdje, skoro prije četiri godine. Prema tome, smatram adekvatnim i ovo obraćanje danas, posljednjeg punog dana moga mandata u Bosni i Hercegovini.

U tom prvom obraćanju 27. maja 2002. godine, definirao sam svoj zadatak da radim sa vama na realizaciji dva ključna prioriteta. Prvi, da ovu zemlju dovedemo nepovratno na put ka državnosti, i drugo, da BiH dovedemo na put ka članstvu u evro-atlantskoj porodici.

Danas, vjerujem da možemo reći da smo, zajedno, u značajnom mjeri ispunili ovaj cilj.

Put je bio težak. Morali smo se kretati brzo. Ja ne žalim zbog toga. Morali smo se kretati brzo prije nego se kapije Evrope zatvore i BiH ostane po strani kao crna rupa Balkana.

Malo je ljudi te 2002. godine vjerovalo da ćemo uspjeti.

Malo je ljudi vjerovalo da 10 godina nakon najgoreg rata u Evropi u drugoj polovini 20. stoljeća ona razorena BiH može sada biti ova BiH koja je na putu u Evropu.

Malo je ljudi vjerovalo da možemo uspješno ujediniti dvije podozrive entitetske vojske u jednu koherentnu vojnu silu na državnom nivou.

Ili da ćemo uvođenjem PDV-a imati jedinstven sistem indirektnog oporezivanja do prvog januara ove godine.

Ili jedinstvenu obavještajnu službu na državnom nivou.

Ili potpuno operativnu Državnu agenciju za istrage i zaštitu, kao i Državnu graničnu službu.

Ili efikasno Vijeće ministara sa premijerom čija funkcija nije zasnovana na rotaciji.

Ili jedinstvenu carinsku službu.

Ili jedinstveno pravosuđe koje radi u skladu sa jedinstvenim državnim zakonom.

Ili ponovo ujedinjenu gradsku upravu Mostara.

Ili osnovu za jedinstvenu državnu strukturu za fragmentirani i razjedinjeni policijski sistem u BiH.

Ili da će BiH za tako kratko vrijeme otvoriti pregovore koji će voditi ka potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Ili da ćemo započeti proces koji vodi ka liberalizaciji viznog režima za građane BiH.

Ili da će, nakon 10 godina tokom kojih nisu isporučili ni jednog ratnog zločinca u Hag, Banja Luka i Beograd u prošloj godini ispuručiti 11 Karadžićevih sljedbenika Međunarodnom krivičnom tribunalu.

Jedino mi je žao što i sami Karadžić i Mladić nisu među njima. Bez obzira na sve ostale uspjehe, ovo je neuspjeh. Međutim, posao neće biti završen sve dok se dvojica primarnih kreatora bosansko-hercegovačkog bola i velikih ratnih zločina ne suoče sa pravdom u Hagu.

Ipak, u posljednje četiri godine načinjeni su ogromni pomaci.

Odajem priznanje ovom Parlamentu i rukovodstvu vlada u BiH na učinjenom poslu.

Međutim, on nije završen.

Uspjeli smo stvoriti široke okvirne strukture moderne evropske države sa osnovnim institucijama koje upravljaju visoko decentraliziranom zemljom. Naredni zadatak je učiniti ove institucije funkcionalnim i izvršiti reformu Ustava kako bi bolje služio građanima BiH.

Faza mirovne stabilizacije BiH sada se približava kraju, a počela je druga faza, odnosno dugačko putovanje BiH prema evropskoj državnosti.

Era Daytona bliži se kraju a počinje era Brisela.

A to također ima posljedice po angažman međunarodne zajednice u ovoj zemlji.

U prvom govoru u maju 2002. godine, rekao sam da je jedan od mojih zadataka da ostavim sebe bez posla – te da će se uspjeh ili neuspjeh mjeriti na osnovu toga koliko je BiH daleko od trenutka kada joj ne treba visoki predstavnik.

Sada je taj trenutak jasno vidljiv pred nama.

OHR je sada upola manji u odnosu na vrijeme kada sam ja došao. Mi iz OHR-a sve više i više vama u ruke predajemo odgovornost za reforme.

U narednim mjesecima trebalo bi doći do ubrzanja ovog procesa. Pod rukovodstvom moga nasljednika Christiana Schwarz-Schillinga, uvjeren sam da će se to i desiti.

U svome prvom obraćanju, definisao sam još dva ključna prioriteta. Pravda i posao.

Možda su ovo trebali biti prioriteti i ranije. Jer, pravda i posao predstavljaju temelje prosperitetne i moderne demokratske zemlje.

Ali tokom protekle četiri godine uspjeli smo reformisati

pravosudni sistem, uspostaviti jedinstveno Visoko sudsko i tužilačko vijeće na nivou BiH nezavisno od političkih uticaja, te uspostaviti jedan opsežan zakonski okvir za efikasna tužilaštva i sudove.

Utemeljili smo nove krivične zakone koji su postali opšteprihvaćen i djelotvoran faktor u pravnom životu BiH.

Formirali smo Sud BiH koji je pokazao da je dovoljno snažan da se uhvati u koštac sa organiziranim kriminalom i sudi čak i najmoćnijim pojedincima u zemlji.

A tu je i Odjel za ratne zločine, koji je u stanju procesuirati u Bosni i Hercegovini predmete protiv osoba koje su počinile najužasnije zločine protiv građana BiH.

Ali ne možete izgraditi pravosudni sistem preko noći, tako da ja dijelim razočarenje Bosanaca i Hercegovaca koji vide da su kriminalci još uvijek isuviše jaki dok je vladavina prava još uvijek previše slaba.

Zbog toga je toliko značajno da smo konačno uspjeli uspostaviti okvir za jedinstvenu, modernu, profesionalnu policijsku službu u skladu sa evropskim standardima.

Tokom narednih mjeseci formiraće se nove policijske snage u BiH, kao rezultat rada Direkcije za reformu policije koja je prošle sedmice održala prvi sastanak. Rad ove Direkcije mogao bi biti najveći prioritet u 2006. godini. Ne samo zato što ljudi zahtijevaju vladavinu prava, a ne vladavinu kriminalaca, već zato što je implementacija reforme policije ključni preduvjet za članstvo u Evropskoj uniji.

Počeli smo također uvoditi više standarde u bh. politici.

Tokom protekle tri i pol godine utvrdili smo princip da nitko, niti jedan pojedinac, nije iznad zakona, bez obzira na to koliko moćan taj pojedinac bio, ili kako važan položaj imao u zajednici.

U sferi javnog života zajedno smo poduzeli odlučne mjere kako bi eliminisali potpuno neprihvatljivu mrežu pravne zaštite, kojom su se neki političari okružili. Ukinuli smo nediskriminatorne zakone o imunitetu koji su tako učestalo i očigledno zloupotrebljavani. Ograničili smo mogućnost za šokantnu zloupotrebu zakona o pomilovanju. Počeli smo utvrđivati standarde odgovornosti za zvaničnike na ministarskim funkcijama. Također, pokušali smo u političkoj praksi u BiH čvrsto utemeljiti princip da svaka osoba na visokoj političkoj funkciji treba odstupiti sa položaja kako ne bi degradirala funkciju koju obnaša.

Moj drugi prioritet bila su radna mjesta.

Na samom početku sam rekao da ne možemo stvoriti radna mjesta ili smanjiti stopu nezaposlenosti preko noći.

Ali ono što možemo jeste postaviti temelje za taj proces u budućnosti: reformom ekonomije, kako bi umjesto uništavanja radnih mjesta i odvraćanja investitora počeli otvarati nova radna mjesta i privlačiti biznis, unutar BiH ali i izvana.

I to se već počelo dešavati.

Bosna i Hercegovina i dalje je u relativno ranoj fazi veoma teške ekonomske tranzicije. Iste one tranzicije kroz koju prolaze i vaši susjedi, i koju su zemlje Srednje i Istočne Evrope, nove članice Evropske unije, već prošle.

Ali počeli smo graditi jedinstven ekonomski prostor i postepeno smo uklonili, korak po korak, zamršenu mrežu propisa i birokratije koji su ovu zemlju svrstali u red onih u kojima je najteže baviti se biznisom, u cijelom svijetu.

Prije dvije godine situacija je bila takva da je trebalo više od stotinu dana da se registruje preduzeće u Bosni i Hercegovini, što je predstavljalo najduži period čekanja u cijeloj regiji. Taj period čekanja na registraciju već je upolovljen, a do aprila se očekuje da bi mogao biti smanjen na

manje od deset dana, čime bi proces registracije preduzeća u BiH postao najbrži na Zapadnom Balkanu.

Osim toga, ovog mjeseca PDV je zamijenio porez na promet u cijeloj zemlji, što je dovelo do porasta stope javnih prihoda, smanjena je mogućnost utaje poreza i osiguran solidan temelj za razvoj sistema javnih finansija i biznisa u ovoj zemlji, uključujući i neophodna radna mjesta.

A sada budimo iskreni.

Većina građana BiH još uvijek ne mogu osjetiti ova ekonomska poboljšanja u svojim životima. Stopa nezaposlenosti još uvijek je previsoka, i previše je mladih, nadarenih ljudi koji i dalje žele napustiti zemlju.

Ali bh. privreda sada konačno raste, uprkos masovnom trendu smanjenja međunarodne pomoći tokom proteklih nekoliko godina, zbog čega su mnogi predviđali potpuni bankrot zemlje i negativan preokret u procesu koji je doveo do postepenog poboljšanja životnog standarda.

Pa, taj se pad nije desio.

Desila se suprotna stvar.

BiH ima najnižu stopu inflacije na zapadnom Balkanu, i ekonomiju koja je jedna od najbrže rastućih ekonomija: stopa rasta je iznosila 5,6% za prošlu godinu. Strana direktna ulaganja su se gotovo utrostručila od 2001.god. Izvoz je godišnje rastao za 25% i nastavit će da raste. Industrijska proizvodnja – nakon opadanja u 2001.god. – doživjela je preokret i sada raste po stopi od 20%.

Potrebno je da shvatimo da je sve ovo još uvijek nedovoljno.

Restrukturiranje poduzeća treba i dalje biti glavni prioritet uključujući striktnu primjenu procedura stečaja i likvidacije, u protivnom stepen rasta neće biti održiv.

Ali teren je pripremljen za stvarna i opipljiva poboljšanja životnog standarda. Duga krivulja ekonomskog opadanja u BiH je zaustavljena i započeo je dugi, polagani, teški uspon ka evropskom prosperitetu.

Ipak, situacija će biti promijenjena na bolje samo kada obični građani počnu osjećati sve efekte. Zbog toga ekonomska reforma i dalje mora biti prioritet.

Toliko o proteklom vremenu.

A šta je sa budućnošću?

Pa, na mom nasljedniku Christianu Schwarz-Schillingu će ostati da o tome razgovara sa vama. I znam da ima namjeru da sa vama ovo pažljivo razmotri prije nego postavi svoje ciljeve. Smatram da je to i mudro i pametno.

Ipak, nadam se da ćete mi dozovliti, sada kada odlazim, da napravim jedan kratak pogled u budućnost.

Posljednji put kada sam vam se obratio u julu mjesecu prošle godine, opisao sam viziju Bosne i Hercegovine: postepeno prenošenje odgovornosti na domaće institucije; proces provjere od strane domaćih institucija; vremenski raspored za smanjenje prisustva međunarodne zajednice, te tranzicija OHR-a na misiju koju će predvoditi Specijalni predstavnik Evropske unije.

OHR je imao velike ovlasti u uklanjanju nekooperativnh zvaničnika i nametanju zakona.

Neki od vas smatraju da su ove ovlasti bile prevelike, te da su se suviše dugo primjenjivale.

Ali većina građana smatra da su ove ovlasti bile neophodne u neposrednom poslijeratnom periodu, kada je jedan zvaničnik u stambenim organima koji je vršio opstrukciju mogao spriječiti izbjeglice da se vrate u Srebrenicu, ili kada se redovito pokazivalo kako ključni funkcioneri u vlasti štite ratne zločince.

Ali BiH se sada nalazi na putu ka evro-atlantskim integracijama.

Vrijeme je da se raščisti sa prošlošću te da se za nama ostave nametanja koja su bila potrebna kako bi se osigurao napredak.

Ali ukoliko želimo da se to desi, onda vi ovdje u Parlamentu morate pokazati spremnost da preuzmete odgovornost da nastavite voditi BiH naprijed.

Ovaj proces preuzimanja odgovornosti može biti bolan na svim stranama.

Vi, i da, vrlo često i mi u međunarodnoj zajednici, smo se navikli da očekujemo da OHR riješi probleme ukoliko se ne može postići konsenzus: i zaista 'mehanizam' nametanja od strane visokog predstavnika su često sve strane usvajale kao automatsku poziciju. Bh. političari slobodno iznose argumente za jednu stranu, bez ulaganja bilo kakvih napora da postignu konsenzus, znajući sa sigurnošću da će na kraju visoki predstavnik priteći u pomoć.

Ovako je izgledala situacija u prošlosti.

Ali takva se situacija ne može nastaviti u budućnosti.

Ukoliko vi – kao i mi iz međunarodne zajednice – ne možemo napraviti ovu promjenu, onda BiH ne može stići u Evropu. Jednostavno je tako.

A ta promjena sigurno mora doći u onome što će svakako biti jedan od najvećih izazova za vas, kako ove godine tako i poslije: Ustavna reforma.

Cilj je jednostavan. Učiniti Bosnu i Hercegovinu funkcionalnom, ekonomičnom državom koja je u službi svojih građana, u skladu sa zahtjevima Evropske unije.

Morate smanjiti troškove organa vlasti, koji osiromašuju građane i slabe ekonomiju.

Ustavne promjene, o kojima se sada mnogo govori, nisu cilj same po sebi. One su sredstvo da se stvori država koja usluge svojim građanima stavlja prije plata svojih političara.

Nijedna zemlja koja na organe vlasti troši 70% prihoda od poreza svojih građana, a samo 30% na građane, ne može biti uspješna.

Kada sam stigao u BiH 2002.godine, rekao sam da se ova zemlja našla pred raskrižjem na putu.

Hoće li BiH krenuti putem natrag ka podjeli i nestabilnosti?

Ili će krenuti drugim putem – putem reforme – koji je vodio ka drugačijoj budućnosti, budućnosti u okviru Evrope?

Vi ste izabrali put koji vodi u Evropu.

To je težak posao.

Ali isto tako i ispravan posao.

Ali do tog odredišta nećete doći kroz vrata visokog predstavnika. Te se odluke ne mogu donijeti u mom uredu. One se moraju donijeti ovdje u ovom Parlamentu i u susjednom Vijeću ministara.

Posao koji se mora uraditi biće ogroman.

Litvanija je morala usvojiti 300 zakona da bi ušla u Evropsku uniju. I vi ćete morati učiniti najmanje toliko. I, ne možete sebi priuštiti da gubite vrijeme. Vrata Evrope neće zauvijek biti otvorena.

Biće vam potrebno Vijeće ministara koje koncentriše svoje napore na evropske zadatke, a ne na prepirke oko entitetskih i etničkih pitanja.

Biće vam potreban Parlament čiji predstavnici međusobno sarađuju, koji je spreman da radi prekovremeno – u bilo koje vrijeme, tokom vikenda, tokom noći, praznika, ukoliko je

potrebno – da bi završio svoje zadatke.

Biće vam potrebne vladajuće strukture i opozicija koji će biti u stanju pronaći zajedničku platformu za evropska pitanja. Niti jedna zemlja nikada nije ušla u Evorpu bez ove zajedničke platforme pozicije i opozicije.

Moraćete razvijati snažnije civilno društvo. I to je takođe nešto što međunarodna zajednica ne može učiniti umjesto vas. Jako civilno društvo je ključni uslov za Evropu.

Još jedna vrlo teška promjena mora da se desi u Bosni i Hercegovini, prije nego što ova zemlja okonča svoje putovanje ka Evropi.

Potrebna je promjena, ne institucija, nego mentaliteta, a mentalitet je uvijek najteže promijeniti.

Bosna i Hercegovina mora naučiti da se u Evropi individualna prava štite individualno, ne kolektivno. Prema evropskom principu svakog građanina definira njegova individualnost, a ne etnička pripadnost. Oni su prvenstveno građani, a tek onda Bošnjaci, Hrvati i Srbi – a ne obratno.

I još nešto za kraj.

Morate dozvoliti mlađoj generaciji lidera da dođe do izražaja i preuzme vodstvo. Sadašnja generacija je povela Bosnu i Hercegovinu putem ka Evropi ali, da budem iskren, nisam siguran da ratna generacija Bosne i Hercegovime može voditi ovu zemlju kroz proces koji završava članstvom u EU. Bosanskohercegovačka politika treba nove i mlađe ljude, i nadam se će se ti ljudi početi pojavljivati na sljedećim izborima.

I to je moje pitanje za sve vas. Koliko je među vama, u ovoj prostoriji, ili u vašim strankama, ili možda neko ko se još uvijek ne bavi politikom a prati ovaj TV prijenos, onih koji su spremni da učine što god je potrebno, da prihvate bilo koji

rizik i upuste se u bilo koju bitku kako bi pomogli da se za ovu zemlju osigura stabilna, prosperitetna evropska budućnost do koje sada treba doći?

Budućnost u kojoj se vaše razlike opet ne samo toleriraju, nego slave kao izvor zajedničkog bogatstva ove zemlje.

U kojoj skoro paradoksalna bosanskohercegovačka tradicija jedinstva kroz različitosti ponovo povezuje narode BiH.

Koliko je među vama onih koji imaju viziju o izgradnji takve budućnosti, i hrabrosti da ovu zemlju vode ka tom cilju? Dozvolite mi da kažem zašto sam vam postavio ovo pitanje.

Zato što je vaša budućnost sada u vašim rukama, ne u mojim niti u rukama mog nasljednika.

Kako ćete stići do ovog cilja i koliko dugo će vam trebati da do njega stignete zavisi od vas.

Što se mene lično tiče, odlazim iz Bosne i Hercegovine sa uvjerenjem da ćete do njega stići.

Da će jednog dana, u ne tako dalekoj budućnosti, ova izuzetna i prekrasna zemlja sa ogromnim bogatstvom koje čine njeni talentirani ljudi, prirodni resursi, kultura i tradicija, biti vraćena na mjesto koje joj s pravom pripada i postati potpuno integrisani dio Evrope koji će se smatrati jednim od evropskih malih dragulja.

Također sam uvjeren da Bosna i Hercegovina nikada više neće biti ostavljena bez pomoći i podrške svojih prijatelja u svijetu. Briselska era, nakon dejtonske, je era u kojoj će međunarodna zajednica podržati vaše napore na priključenju Evropskoj uniji i NATO-u.

Ja sa svoje strane želim da vam zahvalim.

Za pomoć koju ste mi pružili.

Za strpljenje koje ste imali za moje greške.

Za ljubaznost i dobrodošlicu koju ste pružili meni i mojoj supruzi.

Supruga i ja u Bosni i Hercegovini ostavljamo dio svog srca.

Zato ćemo se vratiti da posjetimo stara mjesta. Doći ćemo ne kao međunarodni predstavnici, nego kao turisti i prijatelji, da se priključimo sve većem broju Evropljana koji dolaze da se dive ovoj zemlji i njenim ljepotama, gostoprimstvu i dobrodošlici koju pruža.

Ne mogu zamisliti svoj svakodnevni život bez onog dijela koji je ne samo u protekle četiri godine, nego tokom proteklih četrnaest godina, bio povezan s Bosnom i Hercegovinom.

Bila je jedna od najvećih privilegija u mom životu raditi sa vama, te upoznati i crpiti inspiraciju od ljudi u ovoj zemlji.